

Егъэджэныгъэм и маргъэщлэхэм хуокіуэ

Ди республикэм лэжыгъэ Іуэхукіэ дыгъуасэ къэкІуаш УФ-м егъэджэныгъэмкІэ и министр Кравцов Сергей. КЪБР-м и унафэщІхэр и гусэу хэщІэ лъапІэр щылащ ди щынальгъэм и еджапІэ нэхъыжьхэм ящыщ Дзэлъыгуэз районым хыгъэ Сэрмакъ къуажэм дэт курыт школ №1-м.

ШКОЛАКІУЭ 250-м щІгІгуэ зыкІуалІэ еджапІэр къызырзэуахрэм мы гъэм илгъэси 100 ирокъу. Къэбэрдей-Балъкъэр гъэзэщІаплуэ комитетым и унафэщІэ школыр къызырзэуахрэм щытащ 1924 гъэм. 1958 гъэм абы гуащІыхьащ илгъэси 8 еджапІэ, сабиим 175-рэ щІахуэу. Апхуэдэу екІуэкІуэр, нэхъаплуэкІэ яхуауэ щыта унэр къэбгъэ-сэбэпыжыну шынагъуэ пылуу къыщІэкІри, жылэм къыдэхуэу щІэблэр хуэныкуэу хъуащ еджапІэ зэлэщ.

УФ-м и Президент Путин Владимир и жердэмкІэ къыхалхъауэ къаралым шэгъэзэщІэ «Егъэджэныгъэ» лъэпкъ проектым и фыргъэкІэ, къуажэм курыт школыщІэ шаухуащ. НыбжыщІэ 275-м щІэныгъэ щызрагъуэтыфыным тешІыхъа еджапІэщІэм и унэр, УФ-м ЕгъэджэныгъэмкІэ и министерствэр и дзэлъыгуэзгуу, хагъэхъауэ щытащ лъэпкъ проектым къызырзэуахрэм ІуэхууащІаплэм. Федеральнэ бюджетым къыхэкІуэ абы хуахащ сом мелуан 307-м щІгІгуэ. Метр зэбгъуэзэнтІэ мини 7,2-рэ зыуыда ухуэныгъэм хэтхэ еджапІэ пэш ІахуитІэ-хуитхэр, спорт пэшыхуэу, гуфІэгъуэхэр щызэхэлпшэ хуэну пэш, шапІэ ин, библиотекэ зэлэщ, лабораторэ класс хэхэхэр, дэтхэнри хуэфэщэн унэлъащІэкІэ къызгъэпэщІауэ. Школ щІантІэри зэлэщІащ, абы шаухуащ спорт утыкухуэу. Гъэ еджэгъуэм и пэшІэдзэм лэжъэн щІэзэйдэ еджапІэщІэр сыткіи хуэщІащ иджырей мардэхэм тету щІэб-

лэм щІэныгъэ егъэгъуэтыным. Къынэ-мыщІауэ, сабийхэр пшэдджыжъаплуэ зэлэщ еджэнуу.

КЪБР-м и Іэтасхъэ КІуэкІуэ Казбек Іуэхуащ ин хуищІащ Кравцов Сергей, щынальгъэм и егъэджэныгъэ ІэнтІэм зиужыным гулъытэ лгъэг зрыхуи-щІым папцІэ. Республикэм и унафэ-щІымрэ федеральнэ министрыр гүлсэхуэ тепсэлъыхъащ республикэм и егъэджэныгъэ ІэнтІэм щыщІэ щы-тыкІэм.

2018 гъэ лъандэрэ ди щІыплэм шаухуащ школыщІауэ 15, школи 10-м я ухуэныгъэр иджыпсту йокІуэкІ. Къынэ-мыщІауэ, згъэлэщІыжыныгъэ лэжы-гъэхуэхэр щызэфІахъащ школ 65-м, иджыри еджапІэ 13 зыхуей хуагъазэ. Зэлэщ ящІащ школ спорт пашы-хуэу 78-рэ, «Зиужыныгъэм и къежъа-плэ» ІэнтІэу школхэм къыщІауахъащ 181-рэ. Абыхэм мы гъэм иджыри къахъахуэнуу 13. Курыт ІэщІагъэрэ

щІэныгъэрэ шрагъэгъуэт ІуэхууащІа-плэхэм къыщІауахъащ мастерской 48-рэ.

Зиужыащ гъэсаплэ ІэнтІэми. Сабий 3465-рэ зыкІуэлІафхуу гъэсаплэщІахэр яхуауащ, згъэлэщІыжыныгъэ лэжы-гъэхуэхэр мыгуэу шаублэнуу гъэ-сапли 2-м. КъынэмыщІауэ, щІауауэ малажъэ «Антарес» егъэджэныгъэ центрыр.

Гулъытэ хъа республикэм щыхуащІ егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ ІэнтІэм Іут ІэщІагъэлэхэм я лэжъаплэщІэм хэгъ-хуэным. Нэгъабэ и закъуэ къап-пшэуэ, абыхэм я улахуэм хэхуащ про-цент 16,5-кІэ. Ди Президентым и уна-фэм тету, курыт школхэмрэ кол-леджхэмрэ я класс унафэщІэхэм хушІагъуащ иджыри сом мин ту-рыту. Апхуэдэ ахъшэ гъэ еджэ-гуэуащІэм къыщІауащІауэ иратынуу школ унафэщІэхэм гъэсэныгъэмкІэ я чэнджэщэгъухэми.

КЪБР-м и Іэтасхъэ КІуэкІуэ Казбек Іутыж махуэшхуэм теухуа и хуэуэхуэ

Сигуми си псэми къыбгъэдэкІуэ
православнэ чырыстэнхэм сохуэхуэ
махуэ НэхумкІэ!

Іутыжым (Пасхэм) диныр зигу илгъэм гу-фІэгъуэ, гугъаплэ ярет, ІуэхуфІхэм хуегъуш, хуэуащІауахъащ трегъэгъушхуэ.

Мы махуэм гулъытэ хъа хуэсщІыну сыхуейщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и православнэ чли-сэхэм я лэжыгъэм, абыхэм ирагъэкІуэкІ Іуэхур зыхуэунэтІаг республикэм илгъэ зкъуэ-тыныгъэмрэ зегурІуэныгъэмрэ, тхыдэ, щэ-нахъэ щІэин бейр хуэмзырщ.

Нобэ дызыхъэспэуэ зэман гугъум ахэр жыджэру иужь итщ жылагъуэр пэжым хуэ-нэтІыным, лъапІэныгъэхэр хуэмэным, щІалэ-гуалэр хэкупсэу гъэсэным. Апхуэдэуи къы-хэгъэщІыну сыхуейщ республикэм ис чыры-стэнхэр ди лэпкъхэм я зэкъуэтыныгъэмрэ зэ-гурІуэныгъэмрэ ерыщ зырыталажэр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым ис псоми сохуэхуэ узыншагъэ быдэрэ зыуэпэщІыныгъэрэ Іэнуу, я гугъаплэхэр къаихуэлэнуу.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыгъэ тхылъыр етыным и Іуэхукіэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтасхъэм и Указ

Законодательствэмрэ парламентаризмымрэ
зегъуэжыным халгъэныгъэшхуэ зырыхуащІа
папцІэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и
ЩІыгъэ тхылъыр етын

Безгодъкэ Владимир Фёдор и къуэм - Къэбэр-
дей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым
ЛэжыгъэмкІэ, социальнэ политикэмкІэ, узын-
шагъэр хуэмэнымкІэ и комитетым и унафэщІым
и къуэдзэм,

Болуевэ Нинэ Магомед и пхъум - Къэбэрдей-
Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Аппа-
ратым и правовой управленэм правовой мони-
торингымкІэ и къуадэм и унафэщІым,

Къумал Заурбэч Мухъэмэд и къуэм - Къэбэр-
дей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым
ЩІахъабэщІэкІэ, жылагъуэм зегъуэжынымкІэ,
хыбарегъащІэ ІуэхуэмкІэ и комитетым и
унафэщІым,

ЩІыплэ Заурбэч Альберт и къуэм - Къэбэр-
дей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и
УнафэщІым и секретариатым и унафэщІым.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и
Іэтасхъэ
КІУЭКІУЭ Казбек

Налшык гъэлэ
2024 гъэм мэлыжыжьым и 27-м
№32-УГ

Улахуэр аргуэру къалэтынуу

КЪБР-м и Іэтасхъэ КІуэкІуэ Казбек
Правительствэм и Унэм шригъэ-
кІуагъащ зэлүщІэ щхъэлэ. КЪБР-м и
Правительствэм и УнафэщІ Мусуков
Алий, министрствэхэм я пашэхэр
зыхэтэ зэхуэссым щытесэлъыхъащ
бюджет ІэнтІэм Іутхэм я улахуэм
иджыри проценти 10-кІэ зырыхагъэ-
хуэнуу.

ЩІЫНАЛЬГЪЭМ и Іэтасхъэр ириплэ-
жащ нэгъабэ лъандэрэ республикэм
уасэхэм зырыщыхъуажэм: уасэхэр

ику иту дэкІуеащ проценти 6,4-кІэ.
«Росстат»-м къыта бжыгъэхэм яте-
плыхъэм, Къэбэрдей-Балъкъэрыр
Кавказ Іыщхъэрэ федеральнэ щына-
льгъэм хыхъэхэм ящыщ бюджет
лэжъаплэхэм улахуэ нэхъ лгъэг къы-
сэхъащ щІыплэхэм хабжэ. Абы сэлэп
хуэхуащ экономикэм къыщІалэжэ
продукцэм и бжыгъэм зырыхъуар,
щыхуэу социальнэ дзэлъыгуэныгъэ
зрагъэгъуэтыр, апхуэдэуи проценти
10-кІэ лэжъаплэхэм зырыхъуауэ
щытам.

Фигу къэдгъэкІыжынщІа, бюджет Іэ-
нтІэхэм парят лэжъаплэхэм я улаху-
эным Къэбэрдей-Балъкъэрым илгъэси
3 хуауэ, 2021 гъэ лъандэрэ, зэ-
кІэлыхъуэу хуахъахуэ.

«А Іуэхум гулъытэ хуэтщІынуу
дэпкъі. ДызэримурадмыкІэ, бюджет
лэжъаплэхэм я улахуэным проценти 10-
кІэ мы гъэм хэдгъэхуэнуу щы-
схъауэлым и 1-м», - къыхыгъэащ
КІуэкІуэ Казбек икІи унафэ ищІащ а
Іуэхур къызыхуэтыншэу зэфІэхым
зырыхуейм теухуауэ.

● Хыбар гуапэ

Урысейм и чемпион Шэрий Иналбэч

Мэзкуу областым хыгъэ Сколково щІэныгъэ
къалэм къыкІуы хыбар гуапэ иджыблагъэ
къыгІэрыхъащ. Мы махуэхэм абы и «Live Аре-
на» спорткомплексым щекІуэкІащ Урысейм
бэнэкІэ хуитымкІэ и чемпионат. Абы япэ
уыплэр къыщІыхъащ Къэбэрдей-Балъкъэрым
и Тэрэ щынальгъэм къыщІахуа бэнэкІуэ,
адыгъэ щІалэ Шэрий Иналбэч.

КИЛОГРАММ 70 зы хылагъэхэм я джэ щыбанэ
ди щІалэм зэхъзэхуэм и кІэхуэ зэлүщІэр къыфІ-
хъащ Дагыстэнным и бэнэкІуэ Шираев Курбан,
бжыгъэр 7:4-уэ. Апхуэдэ щІыкІэкІи, Урысейм и
чемпион цІэ лъапІэр япэу зэлэргъэхъащ.

КъыхэдгъэщынщІа, Инал щыбэна гупым
ещанэ уыплэр къыщІахъащ Шэшаным и бэнэ-
кІуэ лгъэрызыхъэхуэ Эльтемиров Магомед-Эмир
Хатуев Турпал-Алийрэ. Абы къегъэлагъуэ а

зэлүщІэр гуащІуэ зырыкІуэкІахрэм адыгъэ щІалэм и
теклуэныгъэм и лъапІагъымрэ. Езы зэхъзэхуэм
къыхылащІащ къаралым и щынальгъэхэм я бэ-
накІуэ нэхъ лгъэш дыдэхэр, цІыхуэхуэхэри цІыхуэ-
эхэри зэхэтэ 500-м щІгІгуэ. Ахэр гуп 20-у гуэшауэ
щытащ.

Шэрийм и тренерхэр Урыш Анзор, ХэщІама-
хуэ Анзор, Маргиев Анатолэ сымэщ.

Иджы Инал къыплэщІыгъэ Урысейм и командэ
къыхахэм хэтэ, мы гъэм жэгъуэгуэм и 28 - 31-хэм
Албанием щекІуэкІыну дунейпсо чемпионатым
къаралым и щыхыбар щыхуэу.

«Дрогушхуэ ди лгъахъгъухэм урысейпсо, ду-
нейпсо утыкухэм къысхъахъ ехуэлэныгъэхэм. Си
гуапэу сохуэхуэ Иналбэчрэ абы и гъэсакІуэ-
хэмрэ икІи лгъагъаплэщІахэм насыну дыщІо-
хуэу», - жиалщ КЪБР-м и Іэтасхъэм Шэрий
Иналбэч и текІуэныгъэм и гугъуэ щыщІым.

Гъунэгъу республикэм и гүфлэгъуэшхуэ

Накыгъэм и 3-м КъШР-м шагъэлъаплэ Къэршей лъэпкъым и къэщлэрэщлэжыныгъэм и махуэр. Шыпсэу шыналъэм лажъэ ямылэу ирашауэ шыта къэршейхэм Азие Курытым илэс 14 шрагъэкъла. А палъэ гугъур иухуэ, лъэпкъым и Хакъур зэргыгуэтыжам и дамыгъэщ илэс къэс республикэм ягу къыщэгъэкъыж а махуэр. Гъунагъу шыналъэм и гүфлэгъуэр ядылгъащ КъБР-м и лэагъэщ Къуэкъуэ Казбек.

КъШР-м и Унафэщлэ Темрезов Рашид Бориспий и къуам хуэуэкъуэ зыщыхуыгъазэм, Къуэкъуэ Казбек и телеграм-каналым иритхаш: «Сигуки си псэкли Къэршей-Шэрджэс Республикэм и Унафэщлэ Темрезов Рашиди ди

къуэщ республикэм и цыхубэми Къэршей лъэпкъым и къэщлэрэщлэжыныгъэм и махуэмкэ сохуэу.

Къэршейхэм къаруушхуэ, бэщэчагъ, псэуклэ къару зэрагъэдэлтым и дамыгъэ хуэуш махуэшхуэр. Лажъэ ямылэу Хакъум зэрыраша бэлыхым зырамыгъэщлэу къызырагъэзэжыфар абы и шыгъэщлэ, блэкъа илэсхэм езы лъэпкъри бжыгъэклэ нэхъыбэ, нэхъ лэзрысхэм ящлэщ.

Нобэ ди нэгум цлоклэ республикэм и цыхубэ гъащлэри, и экономикэри зэрэфлакълэр, абы цыпсэу цыхубэр флэщхуэныгъэкли гупсысэ-клэкли илэклэ зэрыкълэуэр. И блэклэр гугъуи, къэршей лъэпкъым дызэрыт зэманым цлэгъэуэбжъауэ зэужь, Урысейм хиубыдэ адрей шыналъэхэм фыклэ къахэщ, пшэдейрей махуэм зыхуэрагъэзэщ, псоми ди зэхуэдэ Хакъушхуэр нэхъ лэащ икли нэхъ быдэ ащыным толэжъэ.

Къэршей-Шэрджэсым ехуэлэныгъэрэ зыуэз-цыныгъэрэ ялэну сохуэуэхуэ».

ЧЭРИМ Марианнэ.

Щыхъым и лъэс лъагъуэм

• Дызэкъуэу

Гъэ къэси хуэдэу, «Заулэ зэкъуэшыныгъэ» зэгъуэхъыгъэм и Къэбэрдей-Балъкъэр шыналъэ къуадамэм и жэрдэмкэ, Щыхъым и лъэс лъагъуэм жыгъэхэр шысахас.

ИУЭХУМ зыкъаргъэхъэллэ дзэ лъуэх хэхам хэтэ хэкълэуэхэм я лъыхъыгъэм, СВО-м и ветеранхэм, Налшык къалэм и курьт еджаплэхэм цлэхсхэм. Росгвардиэм и оперативнэ къуадамэм и 121-нэ полкым и духовой оркестрыр махуэмкэ еуаш.

- Дышцогъ ин хуэну мы жыгъэм я жъауэм къытцлэхуэу цлэблэм къыщакълэхуэ, ди Лыхъужэ хэкълэуэхэм я цлэр зезыхъэну мы лъэс лъагъуэм ахэр ирипэгъуэ ириклэуу лъагъуэну. Хэкъуэу хуэр ди текълэуныгъэклэ иухыным уасэхуэу цлэгъащ, ди хуитыныгъэхэмрэ шхъэуитыныгъэхэмрэ тхуэзыхъума ди адджыкэр зышылдгъэгъуэпшэ зэрымыхъуэу хыгъэщ. Текълэуныгъэ Иныр цыдгъэлъаплэкълэ, ди нэпсыр къокълэу, абы хэкълэуа ди цыху мел-

уан 26-м папшлэ», - къыхагъэ-шаш пэкълэр къыщызэлуахым.

- Нэмыцэхэр ди шыналъэм цыкълэжам, лъыгъажэхуэу къы-зэрэнэкълэ. Республикэм и цы-хъэрым Искож хэблэмкэ укы-шылдхыбэ цыплэм и ижъыраб-гуклэ фреллэ мызэ шытлэ. Аб-деж цыла шытым ди цыху 600-м шлэгъу, цыхубэу, лъыж-фэзыжы, сабийуэ нукълэу дэлэу къыщакълэуэжам Налшык цыхъ-хуит къэзыщыжам ди зэуэлхэм. Апхуэдэ далцэт абы цыгъуэм гущлэгъушхуэ аукълэр?! - жиаш ветеранхэм я «Заулэ зэкъуэшы-ныгъэ» зэгъуэхъыгъэм и Къэ-бэрдей-Балъкъэр шыналъэ къу-адамэм советым и унафэщлэ Ко-лодэжний Геннадий. - Дауэ ди жагъуэ хъуми, Украинэрэщ фа-шизм гупсысэр къэзыгъэщлэ-рэ-цлэжэу пызыщэну иужь ихъар. Абырэ къыгъуа европей цлэгъ-хаджашхэмрэ 2014 гъэм ше-гъэжъауэ Донецкэс Луганскэс я къалэхэмрэ къуажэхэмрэ уы-лэ-гъуэ ямылэу ятэуу, цыху къызыргыуэкълэ псэхуэлэ ира-

мыту къекълэуэкълэ. 2022 гъэм ма-зэем и 24-м Украинэм лэщэр игъэтылэным хуэгъэзэ дзэ лъуэх хэхэр екълэуэи шлэщлэщ. Украинэрэ абы гугът къэр-ралхэмрэ, США-р я пашуэ, зи ужь ихъар Урысейр къэззунырц, къэр-ралыр цыхуэ-цыкълэу зэкълэуэ, телцэныгъэр мыбдежи цау-быдынырц. Абыхэм я мурадхэр езыхэм цлэхъумэркъым - ди хуэгъуэфрыгъуэхэм цлэхуэуэс. Запорожьэ шыналъэм и Но-вопрокопэвкэ къуажэм и курьт шкылым политикэ картэ къы-цысцлэхуэуэжам, абы зэри-тыр Урысейм хы Фыцлэми Кас-пий тенджысым екълэуэллэ имы-лэжущ. Урысей Ипшэр, Ростов шыналъэм къыщылдэуэ Кавказ къурш тхылэ Нэхъы-хъэмкэ екълэуэу, Украинэм ейуэ итт. Ауэ ар абыхэм кыйхуэлэ-нэ-къым, ди къуэхэмэрэ ди бынхэмэрэ къару иным пшэуэ-ва-ми, ди цыыр, ди шхъэуитыны-гъэр лэмакълэуу тхуэмэфы-нуш.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Тэрчдэсхэр щогуфылк

Тэрч къалэм ухуэныгъэхэр жыджэру щекълэуэ и хэбл-лэщлэм мы гъэм шащылнуш курьт еджаплэхуэ, еджаплэуэ 820-рэ цлэхуэу. Къалэкълэм и деж абы шыухахаш метр зэбгъуэзнатлэу минич. Шко-лышхэр аджышхуэу шыплэм пэгъуэнугъуэ сабий садитлэ къыщызэлуахаш икли еджа-плэр абы къахыгъэуу шэптмэ, хэблэщлэм езым и «къа-лэ еджаплэ цыкълэу» илэж-нуш.

БЖЫГЪЭКЛЭ етхуанэу иджы лъуэну а еджаплэм и фы-гъэкълэ, Тэрч къалэм и сабийхэр еджаплэхуэ ирикуу къызыгъэ-паша хуэнуш. Абы къалэдэс-хэр хуабжыу щогуфылк. Къати-шу зэтэгыну школым, еджаплэ пэххэм нэмыщлэ, хыгъэнуш зэллэхэр шрагъэкълэуэи пэ-шышхуэрэ спортзалу тлэу. Абыхэм къадэкълэу, еджа-плэхэр шыплэм дэтэ шылдэ-гун спорт цыплэхэр шауэу-нуш, зыхуэныгъуэну спорт лэ-мапсымэхэмкэ къызыгъэпэ-шауэ.

Курьт еджаплэр егъэджэны-гъэ и лэныкълэуэи иджырей мардэм кытлэсуу шытынуш икли абы шэджагъуэуэ хэм-туц зэрышэджэнуш. Школым классцылэ лэжыгъэхэр, гуп-жыйхэр, секцэхэр къыщызэра-гъэлэщынуш, сабийхэм пшы-хыгъэуэ хуэу шадэлэжэнуш. Ухуэныгъэхэр дызэрыт илэ-сым и клэм ирихэллэу зэфлэ-гъэкълэу мурадхэр шылэщ.

КЪАНШЫУЕЙ Алим.

Налшык къэсащ мафлэгур

«Жемчужина Кавказа» мафлэгур Налшык къыдыхъаш накыгъэм и 2-м. Абы ис зыплыхъакълэуэхэм лэмакълэуэ зэрагъэлэгуу.

- Ди зекълэуэ хэтэ мыр иужь дыкълэуыла республикэщ. Шыналъэр хуабжыу ди гум дохъэ, лъахъэхэмхуэ зэдгъэлэ-гуныр сымтэм шыгъуи ди гуалэщ. Илэс епллэнэ хуэуэ лэ-хум дыхэтщ, мы гъэм ди гугъуанэр тлэклэ нэхъ кълэ хуэуэ - ди ежъэгъуэхэм 21-рэ къытыдогъазэ. Илэс кълэхэм зэхэтэ мафлэ-гум цыху мини 10 къышхэкълэуэ, мы гъэм и закълэуэ абы исыну зи насыл къырыхэкълэхэм я бжыгъэр мини 5-м нос. Мы гъэм ди мафлэгум илэщ егъэблэгъаплэ, апхуэдэуи, ушыжыщлэуэ ету шэтебдзэрэ хэтщ. Мыгъэрэй зекълэуэ хэтхэм лэмакълэуэ Кав-казым и шыналъэхэм ящыу нэхъ ягу дыхэр къыхахуэ абдеж палъэ нэхъыбэкълэ къыщызэтеуылуэ, - жиаш ОАО «РЖД»-м и департаментым и унафэщлэм и ялэ къуэдзэ Раковэ Еленэ.

Зыплыхъакълэуэхэм я нэгэ зрагъэуэжыныр папшлэ мафлэгум гъуэгуанэ лъыхуэ 55-рэ зэлэушц. Ар махуылкэлэ гъуэгу тэтц. Зекълэуэ хэтхэм махуэм залпыхъ, жэщым мафлэгум зыгъэгъэспэху. Зыплыхъакълэуэхэр мафлэгум къыщотлэхыбэ Моск-ва е Дон лус Ростов деж. Мафлэгур къыщотлэхыбэ Мейкълэуэ, Владикавказ, Грознэ, Мэхъэчкъалэ, Дербент, Налшык. Зыплыхъакълэуэхэм зэ-рагъэлэгуа я къалэхэм и цыплэ дахэхэр.

ГЪЭТ Синэ.

Мы махуэхэм

Накыгъэм и 4, щэбэт

◆ 1959 гъэм Налшык бжъа-мийкэлэ газ къашуэу цлэдзаш.

◆ 2010 гъэм УФ-м и Прези-дентым и Указкэлэ Налшык къыфлэащ «Зауэ шыхъым и къалэ» цлэ лъаплэр.

◆ 1938 гъэм къалыхуэу абазэ тхакълэу, КъШР-м и цыхубэ уаскълэу Къыкълэуэ Микэзлэ.

◆ 1943 гъэм къалыхуэу УФ-м и цыхубэ художник, Урысейм и Къэрал саугъэтыр зыхуа-гъэфшэа Шемьякин (Къар-дэн) Михаил.

◆ 1956 гъэм къалыхуэу эконо-микэ цлэныгъэхэмкэ док-тор, профессор, РАЕН-м и академик, УФ-м цыхъэ зылэ и экономист Цауэжы Хъэсэн-бий.

Дунейм и шытыкълэуэр

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытмкэлэ, республикэм уэш къыщешхынуш. Хуабэр махуэм градус 14 - 16, жэ-щым градуси 8 шыхъууш.

Накыгъэм и 5, тхъэмахуэ

◆ Ныкълэуэдыкълэуэхэм я хуи-тыныгъэхэм цлэбэныным и дунейлэсо махуэу

◆ 1912 гъэм къалыхуэу ады-гей уаскълэу, зэдзэкълэуэ Пэрэныкълэу Мурат.

◆ 1920 гъэм къалыхуэу Со-вет Союзым и Лыхъужэ Мэ-сей Аслээнджэрий.

◆ 1922 гъэм къалыхуэу КъБАСССР-м и прокурору 1960 - 1975 гъэхэм лэжъа, юсти-цэмкэ къэрал чэнджэ-щакълэу, юридическэ цлэны-гъэхэмкэ кандидат, генерал-майор Ансокъуэ Мухъэрий.

◆ 1929 гъэм къалыхуэу КъБР-м цэнхэбэзмкэлэ цыхъэ зылэ и лэжъакълэу, «Ленин гъуэгу» («Адыгэ псалъэ») га-зетым жэуап зыхъ и секретра-ру илэс куэдкэлэ шыта Апажэ Назир.

◆ 1930 гъэм къалыхуэу тхылэ цлэныгъэхэмкэ док-тор, КъБКЪУ-м и профессор Къардэн Избубэ.

◆ 1937 гъэм къалыхуэу эконо-микэ цлэныгъэхэмкэ док-тор, РАЕН-м и академик, АР-м цлэныгъэхэмкэ цыхъэ зылэ и лэжъакълэу Апышэ Аб-рэдж.

◆ 1938 гъэм къалыхуэу КъБР-м и цыхубэ дохутыр Бахъсэн Хъэмэзэ.

◆ 1939 гъэм къалыхуэу фи-

лософие цлэныгъэхэмкэ док-тор, КъШКЪУ-м и профес-сор Нэхуш Владимир.

◆ 1943 гъэм къалыхуэу уаскълэу, ЦлэДАА-м и академи-кы шыта, УФ-м цэнхэбэзм-кэлэ цыхъэ зылэ и лэжъакълэу Тхъэзэллэ Хъэсэн.

◆ 1944 гъэм къалыхуэу КъБР-м цыхъэ зылэ и жур-налист Джырандокъуэ Ве-рэ.

◆ 1948 гъэм къалыхуэу Ады-гейм и цыхубэ сурэтыщлэ Пэтлуашлэ Феликс.

◆ 1948 гъэм къалыхуэу фи-зикэ-математикэ цлэны-гъэхэмкэ док-тор, КъБР-м цлэныгъэхэмкэ цыхъэ зылэ и лэжъакълэу Лыс Мухъэ-мэд.

◆ 1952 гъэм къалыхуэу УФ-м цыхъэ зылэ и егъэджакълэу, КъБР-м егъэджэныгъэхэмкэ цыхъэ зылэ и лэжъакълэу Къа-мыкэ Кларэ.

◆ 1953 гъэм къалыхуэу Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актрисэ, КъБР-м и цыхубэ артисткэ Хъэмыку Жаннэ.

◆ 1967 гъэм къалыхуэу Къэбэрдей къэрал драмэ те-атрым и актёр, КъБР-м цыхъэ зылэ и артист Мысост Вадим.

Дунейм и шытыкълэуэр

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытмкэлэ, республикэм уэш къыщешхынуш. Хуабэр ма-хуэм градуси 6-5, жэщым гра-дуси 6 шыхъууш. Шыым и малъхъэдис шытыкълэу балли 3-клэ зыхуэжынуш.

Накыгъэм и 6, блыщхъэ

◆ 1939 гъэм Налшык шыгъэ-жаплэ къыщызэлуахаш.

◆ 1875 гъэм къалыхуэу адыгэ тхылдэж, уэшлэклэу Долэт-Джэрий Сулътан.

◆ 1936 гъэм къалыхуэу ады-гей философ, еджагъэщхуэ, тхакълэу, социологие цлэны-гъэхэмкэ док-тор, профес-сор, ЦлэДАА-м и академик Хъэгуэр Айтэч.

◆ 1949 гъэм къалыхуэу абазэ тхакълэу, КъШР-м и цыхубэ уаскълэу Мхыцэ Чарим.

Дунейм и шытыкълэуэр

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытмкэлэ, республикэм уэш цыщытынуш. Хуабэр махуэм градуси 8 - 12, жэщым градуси 8 шыхъууш. Шыым и малъхъэдис шытыкълэу балли 3-клэ зыхуэжынуш.

Зыгъэхъэзырар щхъэщэмыщлэ Изэщ.

Лъэпкъ лъушыгъэ:

Есыкълэ умышцлэмэ, тенджызым ухэмыхъэ.

Фыдогъэблагъэ!

Урысей Федерациэм футболымкэлэ и етуанэ лигэ.

«Б» дивизионым и Гуп 1.

Ебланэ джэгуэуэ

«Спартак-Налшык» - «Легион» (Мэхъэчкъалэ) Налшык. «Спартак» стадион. Накыгъэм и 4-м. Сыхъэт 16:00-м.

• «Адыгэ псалъэм» и гэсэнхэр

«Адыгэ псалъэ» газетым шылажэ, КъБКЪУ-м и Социально-гуманитар институтым адыгэбзэм литературэмкI и къудамэм и студентхэм я тхыгъэхэр къытэдзэным къыпыдошэ. Хъэщэ Мухъэмэд, Ирыгу Иэминэ, Ефэндэ Регинэ сымэ кърахъэллэ тхыгъэхэм ятепщыхьмэ, абыхэм журналистикэм и жанр зэмплэуажыгъуэхэр къызыщлауыдаш. Ахэр цыху шхъэхуэхэм ялушлэ, лухуагъуэ зэхуэмыдэхэм зыцагъэгъуэзаш икI къалэта темэр гэщлэгъуэну ятхыжаш. Къапштэмэ, мы ныхъжыщлэхэр я пщэрлътым хъарзынэу ехуэлаш, адэклI дащогугъ абыхэм я тхыгъэ купщлэфлэхэм «Адыгэ псалъэ» газетым и напэклүэцIхэм дышрихъэллэну.

Гъащлэм и гжэлэс

Хабзэр лъэпкъым и фашэщ. Нобэрей ди дуней цIэрашлэм хуэфащэ хабзэ цIэблэм зэхалъхэм папщIэ дI нэхъыжхэм яхъума нэмыс, зэхуытыкIэ куэдм мыхъэнэшхуэ ялэщ, ахэр лъэныкуэуэклI ебгъэклүэтэклI хъуныкъым.

АДЫГЭХЭМ я лъэпкъ хабзэм гулъытэшхуэ хуащI къыкIуэлаш. Я псэукIэм и мардэт хабзэр. Адыгэ хабзэр, даум, зэхъыткIэщ, зэгъэдэтыкIэщ, нэхъыжымрэ нэхъыщIэмрэ, цыхуахуэрэ цыхуабымрэ, зэхъыгъуэсэхэм я зэхуаку дэлым хуей нэмысым, пщIэмрэ цыхымымрэ я жыпхъэщ. Лыгъэр, нагэр, лэжыгъэр адыгэ хабзэм и пкъыгуэ нэхъышхъэ дыдэхэм ящитт, икI арат цIэблэр, цIалэгъуалэр зыщлэпкъыкI, зыхуагъасэр.

Ди адыгэ хабзэр нэхъ сфIэгъэцIэгъуэныж шыхуар Нэгумэ Шорэ «Иж» зманым адыгэхэм я псэукIар» и IэдэкъэщIэкIым сыщеджараш. А тхыгъэм къыхош адыгэхэм пэжагъкIэ, хьэл-щыныфIагъкIэ, хъэщIэ егъэблэгъэныж зы лъэпкъи ялэ кърагъуэуэ зырыщымытар. Адыгэ хабзэм къызыщIимыбыдэ цыIэу къыщIэпкъыным сыт и лъэныкуэклI. Ар зырыхуэмэн хуейми шэч къытесхъэркъым.

Псом хуэмыдэу сз нэхъ сфIэгъэцIэгъуэныж Кавказым цыпсэу лъэпкъыу хуам адыгэхэм хуэдэу зи бзылхуэгъэ зыгъасэрэ зылагуэрэ зырыщымылараш.

Адыгэ бзылхуэгъэр дунейпсом тхыдэм кууэ хыхъаш икIхэтI. Хамэ къаралхэм иж-ижыж лъандэрэ къыкIа еджагъэшхуэ, къхутакIуэ куэд яфIэгъэцIэгъуэну адыгэ бзылхуэгъэм тетхыкыш. Абыхэм и гугъу ящIаш адыгэ бзылхуэгъэхэм я дахагъэм, я акыл жаным, ахэр нэхъ гуакулэж зыщIэхуэклI хабзэ гэщлэгъуэныж.

Ди лъэпкъым щыщ бзылхуэгъэр дэнэ цыIпIэ къыщымыхуатам, адыгэм къызырэхъэллэ ззи игъэгъуэуащым. Абы и шыхъэцI дуней псом цIэрылэу шыхъуахуэ Бытырбыху къышлэхуа оперэ уэрэджылаклүэ Черкасскэ Марие, Франджым щапIа балеринэ Цамарысэ Моникэ (Черинэ Людмилэ), Франджым и Лыхъужь Хьэгъундокъуэ Елмэсхъан, Истамбыл къышлэхуа, Тхьэлхуэхэм я ялэ дунейпсом зепеуэу 1932 гъэм Бельгием щекIуэлаш цыткIуэла Кериман Халис Эдже Тамер, ди усакулэу цIэрылэу Балькэр Фоусэт, нэгъуэцI куэди.

Адыгэм бзылхуэгъэр гэсэнным мыхъэнэшхуэ иритырт. Щысабийым щегъэжъуэу бзэ IэфIу, акылыфIуэ, щэныфIуэ, хабзэфIуэ ялпыну хушIэкъурт, псалъэ лей, гуауэ зэхрагъэхьыртэ-къым, хьыджэбэ цыкIуэхэм гъэфIагъыбзэу зэреджэхэр «си дахэ», «си псэ», «си дыгъэ», «си нэху» хуэдэхэрт. Абыхэм яхуэгъужыртэ-къым, шIэкиертэкъым, къагъаштэртэкъым, уеблэмэ, шагъэджэгукIэ ину драдзейртэ-къым, атIэ хуэсакъыу къалэртэ IэпкIуэ ялгыба иужыкIэ кърахъэхьыжы арат. Хьыджэбэ цыкIуэхэр щапIапыкIуэ гушIэгъум, гуапагъэм, тэмакIыкIыагъым, гулъытэ яхълыным, Iэ шабэ-лү шабэу, цыкIуэ къыдахъэхьыфу шытыным. Уеблэмэ, «цыкIуэ къэгъэпцIэкIэ ешIэ» зыхуагъэ бзылхуэгъэм гэсэнныгъэ нэс бгъэдэлтэу къалытэрт. Гулъытэ хуащIырт дэтхэнэ зы цыху-хуэми пщIэ хуащIу, нэмыс кIэлысырэхъуэ хьыджэбэ цыкIуэхэр къэхъуным. Пщаджэр ягъасэрт къабзэллэбзэу, бзэ IэфIу, зыхуэныкIуэ псори езым ящIэжыфу. Абы хыхъэрт адыгэ шхыныгъуэхэр пщэфIыныр, шыгъын дыныр, ахэр къызыхашIыкI фэхэкIхэр, цыапхъэхэр, алэрыбгъухэр, арджэнхэр щыныр, унэрылэ хьэпшыпхэр гъэщIэрэцIауэ хэдыкIыныр, нэгъуэцI куэди.

Гулъытэшхуэ дыдэ хуащIырт хьыджэбэ цыкIуэхэм зырызаужым. Нэхъыжхэр хуэсакъырт хьыджэбэным и Iэпкълэпкъ пщыкIуэтыр зэхуэдэным, и уыкIэ, и тIысыкIэ, кэкIуэхьыкIэхэм кIэлыпллэу, абы гу лытэу есэнным. Адыгэхэм Iэмал гуэрэхри ялэ, зыхъэм дахэщ жы-хуалэм хуэдэу сабийым, псом хуэмыдэу хьыджэбэ цыкIуэхэм, зрагъэужыны папщIэ.

Хьыджэбэ цыкIуэм куэдм гу лытэн хуейт. Псалъэм папщIэ, нэхъыжым псы цыхуишхьыкIэ, шынакхъейм и къур нэхъыжым хуэгъауэ иритын хуейт, ар тыншу кыIэбзэу Iыхфын хуэдэу. Хьыджэбэным и гукъыкIым куэд елытат, абы кыгъэлагуэрэ и гэсэнныгъэр здынэсри.

Дыщыпсэу зманми бзылхуэгъэм цыхуахуэм нэхърэ нэхъ гукъэкI илэн хуейш. Абы дежщ цIэблэм я гэсэнныгъэр къыщэжэр, ди кэ-кIуэным и джэзсыр ахэрэц. Абы ипкI иткIи жылагуэу зынышэм и лэабжэр къыщэжэ цыхубзэхэми яхуэфащэ пщIэрэ гулъытэрэ ягуэтыжын хуейш.

ЕФЭНДЫ Регинэ.

Хушхъуи къыхашIыкIырт, шхынри ирагъэлэфIырт

Бжэ гъэхъуныр пасэу къежэа IэщIагъэхэм ящышу къалытэ. Нобэ абы дуней псом зыщыубгъуаш. Сыт хуэдэ къэралми бжэ гъэхъуным гулъытэ зэхашыуащIу, ар ирагъэлэфIакулэу зэпыту, абы и зыужыныгъэм гуащIэхуэрэ мылхушхуэрэ ирахъэлэу къо-гуэгурыкIуэ. Къэбгъэлагуэуэм, нэхъалэм щымыла бжэ лэпкъыфI зыбжанэ ди зманым къагъэхъуаш. Апхуэдэхэм фIагъэ лъагэ зIлэ фо нэхъыби ящIыф хъуаш, бжэхъуэцIхэм куэдкIэ нэхъ фейдэ къахуишху.

ЛЪЭПКЪ тхыдэм къызырэхъыжымкIэ, адыгэхэми иж-ижыж лъандэрэ бжэ ягъэхъуу кжогуэгурыкIуэ. Абы и шыхъэцI пасэрэи адыгэбзэм къыщыцIауэ псалъэхуэ ди зманым къэса: бжэ (пчела), бжэ матэ (улей), бжэпцIэ (трутень), бжэахуэ (пчеловод), бжэлуэ (пасека), бжэпщ (пчелиная matka), нэгъуэцIхэри. КIышынэмы-шIауэ, а псэушхъэ цыкIуэм, абы ищI фом теухуа псалъэжыкIэри лэпкъым къыдоклүэклI. Апхуэдэхэц, псалъэм папщIэ мыхъэр: бжэ зэмдыдэкъам фом и уасэр ищIэркъым; бжэ зезыхуэр хум елэжым и Iыхъэгъуш; бжэ зыдэсым фо децIэ; бжэ матэ зи куэдм и жантIэ дегъуэуэ, фом IэфI дыдэц - зигу ирымыхъым ишхыркым; бжэ уилэмэ, шунэфыр зыщIысыр пщIэнц; бжэхэм фом дзэщIыр ещIэ; бжэрэмэмэ, мэлIэж; фом нэхърэ жей нэхъ IэщI; фом тху хэлпхъэ-кIэ зыгъэхъэркъым; фом зэкIэщIэж нэхърэ банэр зэфренэ; фом зезыхъэ и Iэпэ иобэи; фом IэфI дыдэц - зигу ирымыхъым ишхыркым.

Адыгэхэм фом хушхъуэ зэмплэуажыгъуэхэр къыхашIыкIуэ, шхынхэр ирагъэлэфIу къыкIуэлаш. Си тхыгъэм адэклI къыщеджэ-кIыныж адыгэхэм фом къыхашIыкIуэ шыта шхыныгъуэхэр:

ЗэкIырыс - IэфIыкIэ лэужыгъуэ; джэджэкIэрипщ тхъэвир цыкIуэ-цыкIуэу упщIэтэуэ дагъэкIэ ягъажэри, фокIэ зырыгъуэбыдауэ хъэлыуэм хуэдэу Iэнэм траубэ, мукIэкIэ IупщIэ-лупщIэу зэпагъэжыж.

Рэмэжъей - ху курыбэмэр фомэр къыхъэщIаклI адыгэ фадэ Iэ-шIэ.

Фэн - гуащIагъышхуэ зимылэ, гъэвэ IуахыжагъашIэмрэ фом цы-нэмрэ къыхашIыкI фадэ лэужыгъуэ. Фэныр езыр лэужыгъуэитлүу цIэжыш; фэныху, фэнылэ.

Фом хъэсымэ - фокIэ зэхъшIа, гъэлэфIа фадэ IэщIэ (махъсымэ жэбэ).

Фопс - фокIэ зэхъшIа псы.

Фопрыпщ - фокIэ е фопсIэ Iэща хупцIынэ (тхъэвир) къыхъэщIа адыгэ шхыныгъуэ.

Фоматэ - фомэ шатэрэ зэхълэу адыгэхэм ягъэхъэзыру цыта шхыныгъуэ.

Фолумыл - фом е фомыгу гъэткIуа гъэжа IэфIыкIэ. Фолумыл Iэн-фет.

Хуламэ - хугу гъэлыгуэр гъэвауэ фомэ тхуэклIэ зэхъшIэжауэ ящIу цыта адыгэ шхын.

Фомырамысэ - мырамысэ мышыр адыгэ Iэнэм тIуалэ и Iуагъы траубэ, ягъэдиж, фомылыр зэхуэдэу трацIэлэри, IупщIэ-лупщIэу яубэзэж.

Фомхуэ - чыщыщ е пхъэщхъэмышхъэ гъэгъуа псывэкIэ гъэбэгы-жа зыхълэ шхуэ, фокIэ зылыхъуэ. ГъэфIэн шхыныгъуэу зэрахъэрт.

Фомхуэж - кжухъыр мыхулауэ, IэпкIуэ гуащIэр цIэту, укъэбэрэ упщIэтэжауэ фом хэлтэу шагъэта шхыныгъуэ.

Хъуыжыпастэ - кжухъуэ гъэгъуа хъыжыжар фокIэ зылыхуэ. ЦыкIуэхэр джэдынэ мыхуэ папщIэ шхымахуэм, гъатхэм ирагъэхъырт.

Шхуластэпалъэ - зэкIэрышхъуэ гъэва хугу къыхъэжыкIыжар, шхула/шатэспрэ фокIэ зылыхуэ.

Шхуластэпалъэ/шхула/шхуластэпалъэ - фомырыпщ хупцIынэ хуэрей папщIэу яху, тебэм иралъхъуэрэ и цыIылу тху шахуэ. Апхуэдэу, зыр адрейм тралъхъуэрэ и IупщIахъэр IэпкIэ зэтрашхъэри (ерэ агъэджэрэ, яшыкIыжэри) ягъажэ.

ХъуыжыкIыпэ - тхъэвир пщадгъэ хэлтэу хъыжыкIуэ ягъэхъэзыр, ауэ IэпIэн хуейш. ХъыжыкIуэ дэпхъэ кжухъуэ гъэгъуа хъыжыкIуэ фомэ зэхълэу. Ар быдэу зэхълэуэу шытын хуейш. Ягъажэ дагъэ къэпIтэ зэрыт шыуанкIэ. Iэнэм пщтыруи цыIэуи трагъуэуэ.

ХЪЭЩЭ Мухъэмэд.

И IэщIагъэр гурэ псэкIэ къыхъэзыха

Цыхуэм нэхъ лъапIэ дыдэу илэ узыншагъэр хуэмэныр зи пщэрлэ медицинэ лэжыкIуэхэр жуапIыныгъэшхуэ зы-пылэ IэнатIэ пэрытш. ЩIэныгъэмрэ Iэзагъэмрэ къыдэкIуэу, а IэщIагъэм ириляжэхэр гуащIэу, гуапэу шытыпхъэщ, сыт шхъэкIэ жыпIэмэ, дохутырым и хушхъуэм ялэ абы и псалъэ гуапэрэ сымаджэм шхъэлэ хуэхъуэр. Араш дохутырым и псалъэри хушхъуэщ цыIагъэжыр. А псалъэхэр мызэ-мытIэу зэхихат, абы къышымынэжуи, езым и IэнатIэми шхъэуэхъуэну къыхуыуащ. Тэрч къалэм дэт поликлиникэм и лэжыкIуэ Ахъсэр (Ирыгу) Каринэ Алик и пхъум. Ар IэнатIэм зырыпэрыуэрэ зманыхъуэ дэмыкIами, абы хуэфIэклэщ цыхуахэм я гум дыхъэн. Шъэнышхуэ, а Iуэхур къышIэхуэуларэ лэжыгъэм зэфIэклI хъарынэхэр къызырэхъыгъэуэрэц, апхуэдэу гэсэнныгъэ дахэ зырыхъэлэрыш. Бзылхуэгъэр тедгъэпсалъыащ и IэщIагъэр къызырэхихам, ар къызыр-рыщыхуэм:

- ДОХУТЫР IэщIагъэм сызэ-рысбайрэ сыдихъэхэрт. Сы-кыдэкIуэтиху нэхъ сыхуэ-пабгъэу, си нэ къыхуыкIуэ шIэздэщ, - жэлэ Каринэ. - Си адэ-анэми си хуэупсэлэр къышIэдагIыгым, сытегуш-хуэри, Владикавказ дэт къэ-рал медицинэ академием сы-

цIэтIысхъащ. СфIэфIу, сигу-ирихуэ, кIуэ пэти нэхъ сыдихъэхъуэу сыхуеджаш IэщIа-гъэм. Иджыпсэуи гухъуэгъуэу къызиты сылэрытш IэнатIэм. Пэжш, лэжыгъэ тыншкъым, ауэ удзэыхъэ Iуэхумэ, абы пы-щIа гугъехъ псори къызырлэ-техъэлэащ цыIэкIым. Уеб-

лэмэ езы IэщIагъэм а псом узэрыпэлэщын, нэхъыбэжми узэгыгъэгъуэхуэн къару къып-

хилъхъуэ апхуэдэщ. Гурылуэ-гуэуэщ, узым къыгъэдэзыха цы-хур тэмакхъIэщI зырыхур, махуэм уи дэж къэкIуалэ апхуэ-диз цыхуэми узэрырагъэзэшыр. Итанэми, дохутыр IэщIагъэр къышIэхъэхъэ, сымаджэхэм я арзыныгъэр къызырлэхъуэным хушIэкъууш уи лэжыгъэм узэрыбгъэдэтыпхъэр.

Лэжыгъэр зырыхъэлээм, гуа-щIэхуэ зырытебгъэкIуадэм зыдэбгъэшхэмэ, шэч хэмьлэу, ар къогугъуэуэцIуэ, нэхъ шIэх ури-зэгъэшху хуэнуш. Зытебгъэшлэн хуейр а IэщIагъэм и шхъэпэ-гырщ, абы и фылыгъэкIэ уи сзбэп цыхуахэм зырыбгъэ-кIыфырщ. Сыт и уасэ уи фы-лыгъэкIэ зи узыншагъэр зытеуэ-жа цыхуэм и нэгум къыщ гукъыдэжыр пльагъуныр, абы и фылыгъэ псалъэхэр зэхъпхыныр.

Апхуэдэу теплэгъуэхэр ди лэжыгъэм щымакIэкIым, къапштэмэ, абыхэм си шхъэр лъагуэ сагъэлагуэж, гу-шхуэныгъэ къысхалъэхэри, си лэжыгъэкIэ нэхъыбэж зы-зэгъэхъуэлэным сыбжыцIокуэ. Си дежкIэ гуапэщ цыхуахэм сзбэп яхуэхуэ IэнатIэм сызэ-рыпэрытыр, махуэ къэкIэи хъэкIэ сIохуэ си гъащIэ гуа-гуанэм си IэщIагъэ лъагуэрэ пэжу зырыщыкIэсшар. Иджы-сту сызыщIогупсысыжри, нэгъуэцI IэщIагъэ сыпэрыту си нэгум къыхъушIэгъэхъэхъэр-кыгъуэм».

Гурылуэгъуэщ Каринэ Iуэхум дихъэхъуэ, игури и псэри етауэ зырыпэрытыр. Апхуэдэхэрэ IэщIагъэм къыхуыгъэщIаш зыжуалэр. Дохутыр ныхъы-щIэм и зэфIэклIым хъахъуэ, и IэщIагъэм и хъер илгъауэ и IэнатIэм илэз куэдкIэ пэрыты-ну ди гуапэщ.

ИРЫГУ Иэминэ.

НапэклүэцIыр зыгъэхъэзыр ШХЪЭЩЭМЫЩИ Иэщ.

Зыгъэхъэзырар
ЩХЪЭЩЭМЫЩІ Изэщ.

Кыштокъум и Луащхъэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым и цыхубэ усакупэ, Социалист Лъэжыгъэм и Лыхъужэ К1ыщокъуэ Алим Къэзыралъхурэ илгъэи 100 зэрырикъур гъэлъплэнэм хуагъэзсыра лъухъуэхэм хыхъуэ, 2014 гъэм Шэджэм и псыхъуашхэм къащхъэыт бгыхэм ящыщ зым экълупэм и ц1эр ф1ащаш.

ЗИ ГУГЪУ яшја махуэм и пшэдджыкыпэм кыргижэа уэшхышхуэ уылэжыкжэ зымышцэмкжэ кыуршым дэкынухэр дагэзунэху флэка пшэнтэктым, алхуэдизу зурэ икжы шылэжыкы абы зыкыттыуэфоншлати, а зэцымышхуныгэм ерышх нэхыри дзызоришху имышлэ хуэлэ

Къызардей-Балчыксырым цӀэ имылӀуэ ут ӀуашхӀэхэм ащыц зым тхакӀуэ шэджашэм и цӀэр фӀегъэщыным хуэзцӀагъула гупыр зт лъащӀэр лъагъ машинэ лъэщӀэм «дагъэщӀэри», КышчӀкъуэ Алим и фӀеплӀу удз гъэгъахэр абы ипӀкӀэ здыщедгъэтылъэхам бгырыкӀуэхэр дыккылыклаш.

Япзу дыкышыцуылар Шэджем тыуашцзм зыкышбзылуылым деж шыс Лашынкфый кыуажрщ. Адежым зеклуэ зодытхехазжм зыкышчытпщтэжаш, КьБР-М Спортмьр туризмэм-клиз и министрствэмр Кьзбэрдй Адгьг Ха-сэмрэ я ахьшэклиз махутытклз дызыхурикьуну тухузарагьэлца ерысхылыхьр дызэрыс ма-шинэхэм я гүпкьлэхм идгьзззгьаш.

«Адигэ псалъэ» газетым и цӀокӀэ гуыгу трагъа-хъа си лажьагъу икӀи абы кыдӀкӀуэуи КъБКӀу-м филологиемкӀэ и факультетым и метод-центрым и унафӀш Шоджэн Ӏминатрэ сэркытухагъэзфӀца машинэм кыдӀдисащ теле-виденэм и оператор Ӏурзэи Тимуррэ Къзбэр-дей-Балькыр кызрал университетим филологиемкӀэ и факультетим балькыр цӀанхъазэмкӀэ и центрым и лажьакӀуэ Аттоеврэ Лейларэ. Губла-хъэздэсрэ Шэджэн кӀуейм къэуӀкъуацӀш шынагуӀэмкӀэ и лӀуухъуапӀэм и кудамэм и унафӀш Макитов Омарт. А махуэм дыцӀсыхъа «Башил» алыллагерым дӀулӀэда иужькӀи, дыкӀышхъута цӀипӀэм нэхъ псынцӀуэ дыхъыз-гъэнымкӀи ухабжы кытухъуащӀащ. Омар псыхъуащӀыкӀуэкӀуэуи абы дыкӀыдышир, Ӏгъуэу-лабжы кыдыдгӀоплӀыхъащ, хуэм-хуэмрэ нэхъ-ри дришажъи, кыкӀалъыкӀуэ махуэм дызрикӀэнэ гуыгуагъанм дыхьӀэгъуащ.

А пшыхъзхъхэм, дэ, бгым дэжынухэм, дызгъ-гъгъухуэ икы кытълъагълым теууауэ жугалынгъгъ зыхъдзгъгъагъ салъамэкъ хъгъагъ зыхъдагъахъ КЪБ-Р спортырмъ туризмэмкыгъ и министрым и кудъдзуэ а зыманым лъжъа Мамхъгъ Хъчым, альпинист църылуэ, Зверест бгым тлъунегъ джкъа Олымзов Абдулхълыым, Налпыч кыалэ администратцым и Гъташхъым и кудъдзуэ а лъэхъаным шыта, бгырыкълъным кудъ цълауэ дихъхъ, дэ гъсуэу нуддежъа Жанатаев Сэлим сымэ. нгъзгъзхъхэм.

Къыхъгъэцъыгъэхъщ, дыкшыщылдиза «Ба-
шилъ» лъухуцъанлъм и нафэщ! Къуымкъу Хъ-
сан гуапэу къызэрэгъушхуар. Абы хуыздзэк! Хъ-
гъэнакъым и лъымщ!з илъ зыгъэсэхуцъан къы-
щхуа дэххонэр зыхуей хуызгъэа зыхуейхуым
ехъэлэу: шэдждыжымкъ къеъша узшхушхуэм
дызмурфэнхуа къыщылдз, цъланлъм дэт
жэгум мафрэ дхуцъыщылдзхуар, пхъэу дыз-
хуригъунымк! къыгъэзирегъэлэщаш, жэщым
дызэтълым телпэцъанлъым къытхуригъэгъу-
шаш, шей дызэрэфэнэу шейныгъ нэгъунэ кыды-
тащ, эзыри гуф!жэу а пыхъхъэхъэм къыддбгъэ-
дэсаш.

д-д-д-д махуэм, пшадджыкыпнуу сыхырьхэт
а-а-а-а бгым, джыкыну гупыр алыплагерым ды-
кыдыкцлаш, жэщым кытыриша узэспэр ап-
хуэдыкцэ урты, сыхэзт ныктуэ нэхэ дэмыкыу
уэду дзырыкхырым ди лгууащэжэхэм
кыащ дзырыкхыуу сысфобэз джыащ. Афэлка
хэмлыту дэ зыхэццлаш дзытэхэа ггуэуанэр
зэрэмытынш дыдр, абы илэ кыхушэ дзыкы-
цэхэм дамгыгужуэхэа хыцкэл. Ауэ мыхуэдэ
зеклэ утэхэауэ ухшгхэвжэ хуэрэ? Зыкыцош-

тэжри, сыкыктузтыжын дэнэ кэна, дапхуз-дэу
сщымы, дызыхуэктуэм и щхэм сыдэклын зэ-
рыхуейм зы меданккк сахутегупсысыккактым.

Ду гүлүпчээш нэхъышхыш Олымзов Абдулхэлымты, абы и жылэм ардейрхэ еуаллэрт. Пэжш, гүл хтэхэуш зыкытхэззышылкыархы шыла. Абы чыла чылуиуиуиш кыкхаа гүзуганэм зырыпэлэщыныш чыкылэ мидрейжым кытхуэмийшэ, зыкбомерэ тфлэгэзшылгүзунэ дакылыппалаш. Икй, иклем-иклжым, кытдыргылаш ахэр зырышчуар: зырыпачыта джабэ нэ-күлм удыкүйушфынклэ эмал илэтэкым, укьрехи-жы флэкла.

Мидрейхэм пашэ тхуэхуа альпинист цэры-
луэм нэмшыл, ишхэцхэ кызырэкэдгэащи,
быхэм фыуэ хэзэгэ Жанатав Сэлими
тыгыггуи, абых лэкл кыгызнакым лыгауэ
зэгхэр кыбэтхынымкылэ. Гэцэггуэнц, ауэ
гуэгуануэ дзылхырымкэм змиуэ дызэлылш-
фыкыуэй зыкыцшхэр, зми мывэ дзаклэ пхыкы-
гуеуылэ зыкызэкэлххэр, мывэ клэцхымкэ дил-
лэбэкухэр «цигэкэлшхы» кыбэрт...

[illegible]

Алпинистр эшлэпэллэ кызыргыуэуэуэ хэзэхэ хуа дэ гупым дызыхуэуэуэ бгым, шыхэр кыдгээсэбэлурэ, дэтэхэ Кышукэуэ Алим суртуэ мраморым кыхалушкылаирэ луэум хэуэла тыхгээ кэшрэ зытэт фээллэ пхэбгур. Ар ирагэшлэ Кыбэрдэй Адыгэ Хасэм жэр-дэмкэ. Кынэмшылэуэ, дэ Тыгышэ Урысей Федерацияс Кыбэрдэй-Балкэуэзырэм яныпэр.

Курмышкым дышынэсэм, абдежым шы-зэттлэхэ мывэ дзаклэ «Клэдахуэуэ» фээллэ пхэбгур, зырыхуэуэ, шыкэшлэдгээбы-дыхахэ, кынэмшылэуэ, усакуэшхуэм и цлэр дэлэклэ зээынуэм уаэшхэм дэклэ гупым ттыш дэтхэном дэ цлэ-уэуэуэуэуэ зытэхэ тыхылэмкэ клэлэ пластмассым кыхэушкыла псылэ нэшлэм итлываш.

Бгышхэр кэзыгэгулыршцэу, гуфэгэуэм
зэщилба гугым тшыгупнэжэми ярейт д
лэпкэлэпкэым и зы дэтхэнэ йыхэми лээкэ
кэа-мыгнану мы шыпэлэм дыкызэрэхэсам гугу-
ехуэ пылар зыхуэдизыр. Ешым дызэхиуклами,
чыгум дызэрихам мыхээнэу илэм и инагэри
псэкэлэ зыхэтшлэрт.

Къехъыжыным зыхуэбгъэгуащэ зэрымышъу-
нур ищъэжырты, гъуэугъуазэм псынщъэу зыкы-
дыгъэщъэжаш: зыкызыщъыдыгъэкъуэжри йуаш-
хъэ лъабжэм дыхуэсышъэхыжыну лъагъуэм
дытришаш.

Мыр дыкызырдыккүеяр арааткыым, гүп нэх-
тышхэм кыттыптылыккы лъэныкыуэккы езы-
луэнтэккы цыхуыщыр бгым зырдыккөуеуны
гугъа, мывэзкыккы эццццбл джабжэ задэрат.
Олмэззовым зырыжкэмэккы, урыдиккөуеуны
кыуейщеймы, урехыжыну нэхэ зэгт кык нэхэ
псынцху луашхэ лъабжэм унгигъэсжынут.
Апхуэдзэу хуаш: зы сыхьэт нэлэгаблэккы лэжжэм
дысым хуэдэу мывэзыр кыткыргэзхуэ зы-
ккөдгъэсэтхуеу, зырыхуари-зырщары
кыдгугурымылхэ цыккы, дызырдыккөуеу нэхъ-
р кудэккы нэхэ псынцху кыб лъагэм и лъаб-
жэм дыккышхэуатш.

Кээнэжар тэклү-тэклүүрэ мыдрей джабэжэ нэклүхэм зыкыгэзкүлэтэхыжыныр арати, зызыптылэф-зызыптылэфжыми, абый дехуулаш икли бгым дэкла псори дызэклэрымышуу сыхэ-тыр 17-м «Башил» альплагерым дыкэкүулэ-жаш.

Тхыгъэри сурэтри
КЪУМАХУЭ Аслъэн ейш.

Лъэпкъым и къуэ пэж

Лыбыным и Изужьхэр, кызыыхэктам хуэфащэм и шыфэллэр-
фэр плуэтуну сыйтым дежи гуапэц. Мыт хыгхэр зытеухуа
лэпкылиг нэс Клармэнт Мухьинд адвиг дунейм фыуэ кыца-
пыху. Ар илэс куэдкэ хэрэычт, жылагуэ, папэ зыпылэ
Изужухэм пэрятат, Адвиг Республикэм и Керэаллгүз Совет -
Хасэм и зыхыкхэгүиным иа депутаты чытат, Сочэ кылуыку
лгэхэр шылыгъат, иджыпсту хэрэычт Изужухэм хэтч... Сэт
хуэдэ Инагтэ пэратами, эзи зыпымыуэ ветеран, ныбжышлэ
зегухэныгхэгхэм, сымаджэхтэм, еджапэгхэм, сабий гъэса-
плэхэм дэлэпкытгүзгү яхуэхуэ, шцныгхэм, гъэсынэгхэм, шэн-
хабэм, спортым елха проектхэр гъэззшлэ хуэным и гуашлэ,
мылаку, зэфлэкэ хилхыгъу чытэ.

«ШАПСУИГ» газетын и редактор нахьшыхшэ Ныбы Антон кызы-
застауиттымкыз, 2004 гъэм Мухьдын «Нэгэу» сабий кызфаклуэ ан-
самблыр Адгьейм шылэ Энэм жылэм шыдзышхэм, Лъэлкэ змыл-
лэукуыгуэхэм кэахкы шалэахэмэ пшашэхэмрэ адыгь кы-
загьэр зэрывзэрагъашэм и мызактууэ, тхьндэм, бзэм, шэнхабэкэм
шфэгъгуэзарт. Къэрмты Мухьдын кызызригъопшэ кызфаклуэ
гуыпур Тьркум, Сирием, Иорданием шылэш, ахэр зыльгагу ди-
лэпкъэгъэхэм я гур кыддашэйлэу.

Кэрал кулуктымун шылпырта зманин мащэкым ишдр. Краснодар крайм Кэрал кулцүл политикэмиз и департаментым унафашым и куездзу, итланэ Соча и вице-мэру шыщытам лэпэкэ зугрылуныгымэрэ зныбжыгугымэрэ гэбзыдынэм и ыхэкэ хильхаша. А псор гулытыншзу кынакынам, абы кыуахгагэфашац Краснодар крайм и администрациэм и Шыхкэ тыльхэр, «Кубаным и зыужуыныгэм хэлэкхэжыгэшхуэр зыхрыушчам папшц» медалым и III нагышхэр, «Соча квалэм и жылагуфш, политикэ гыащэм зыхрылхыфыхам папшц», «Шыхкэрэ шыгхуэрэ» жыхуиэкэ дамыгхэр. Ауз езы ди лэпэкэгым джэкэ нэкхышам лэпэкэ змылэкжыггыхуэкэм кыхаэкэа шыкухэр кызызыхуэарозынаш.

[illegible]

Блэкл илгээхэм кырибууду, Мухьдин Урысейн и хэгъэгүхэмрэ
хамэ кыэралхэмрэ кыызэхкилүхыкытэры зыщыщ лъэкпкым и лъапсэр
кышчежъэр, кыкыла гүзугур и пэм кыыщыщэдзэуэ и кIэм нэс зри-
гъэшшаша. Ноби а лъэхум пеллэ

- Си анэр кызылхайт лъпкъыр Шоджикъуэ къуажэм шыщт, - жёлэ абы. - Си анэм и адам и аджэ Ашцгъуэ Гуыцшылэс илъэс пышкыит и нбыжэ и адэ Тыйхачэм и Гусэу Търкум Тэлхуэн хуэи хуащ. Абы шыгъуэм Кавказ заурекулкърт. Зы замэн гуркълэ Истамбыл дэсаш. Хамэ жгъгъуэм адыгхэм сепулъ тынш шагуэ-такъым, аду Усмэн пащтыкыгуэм кыхъумэнш цыгуга дилъпкъэгъу цыцуэнш бажгъэхэм ащыш Кавказым кабгъэзэкым зылъпакэр закуэтилкагуэщ. Абыхэм кыхъауащ Гуыцшылси. Ар абы кызырехуэллр иджыри кызыдсыным зыми ишъркыны. Ашцгъуэ лъпкъным шышу нагуагъ зыбжанэ Търкум кынэгъаш. Сасмун лъпкъыжыжашшт Кавказ ал-алэм дилъпкъи квал шопсэу нбэ.

Кавказ зауэр шидуми, Мухьдин и анэм и адэшхуэ Ашцлгъэ Пэ-
зэдэ хы Фыццэ лүфэм шапсыгъ унагъуэ пшыкылуш и гъусэу лүтис-
хьащ, Афыпсыпэ къуажэри ягъэпсаш. 1928 гъэм Пэзэдэ Шахпэ
жылэ цыкълум внэ къышцэхьуагъаш.

Илалтсың дэкри, Ашцгүгү Пэзэд политикэ залымыгым жухау, Аба сабий пшкыкүз - шалалыр пшацилпир - илаш, Абыжым ярышч Хыис, Сулейман, Долэт сымз чынагыңз нэхышхыңз згаргэ-гуэташ, заманым дэкулу псуауш, Псалтыңм кыдакдуу жылпэм, Ашцгүгү Хыис - Адыгз автоном жукым и апз прокуроржым, Сулейман - Адыгем комсомолу япуш чызырэффизгүвуахым, Долэт жукым и апз кируржым ярышчы, Абыжым кыашцгүуахыри республикэм пшлэ кыдыкхуашу исахым аятыт. - келэ Мухьдиң.

Эхэлүл нэсэр ит адам ит лэыныкуулз, Сочэ епхаш, Псыфылыз районым ит «Чемитовадже» поселокор адыгз псуэлүз тхьдам кыхьээнхажэм ялышщ, «Кэрмытх я псуэлүл» кыкылы араш, Псалъам папщ, Тэхьутымыкуей районымэр Энэм жылмэр я медицинат Энэтатэм змужыным хальхэныгэшхуэ хуицшаш Ащлэгуэ Сулейман ипху, Мухьын ит аам Нуриет. Ар УФ-м шыхь зил и дохуыр, РСФСР-м узыншагьэр хьумэнымкыл и отличник, Ар-м узыншагьэр хьумэнымкыл шыхь зил и лажьаклуш.

Кыхыбгъэщмэ, КIэрмытхэрэ АщIэгухэрэ жылагуэ лэжыа-
кIухэу, щIэныгъэлхэу, дохутыбзэу, егъэджакIухэу, хэрыч-
тыщIэхэу, спортсмэнхэу, цэнхэхэрэм и лэжыакIухэу кыхэкIар куэдш,
фырэх дажэкIэ зи цIэ Iахэр. Цыхыххэм ягI кыхахэр я машIэкым.

Абырғым айдыңшы сәт и лъаныңкүзкіи шаңкыз зытепхъ хъун, уна-гуз дахъ зилъ, зэфрлкъ лъагъхъмъз лъуэхъшафъ шъхълэпхъмкъз цырылуз, шъ лъыткъым и зыуынымыгъмъ хълэхъныгъмъ ии хузышъ! Кърымт Мухъдыни. Абыл ашант! Ифън, эзым ешхъ хъупсуз игъса-уз, яхъуэфрлкъыр ялэхъу. Мухън хуадэхъыр лъыткъым и пшър къызылтэри, хъкур зыгълэпалэри. Анхъудэхър шъхълу адыгъери псынхъи.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ,
Адыгэ Республикэм шыхь зилэ журналист.

13. МЫДЭЭ. 14. ШЭЭ. 16. КВИХА. 19. МАЛЭЭ. 21. ШЫНЭ. 22. ФЫЛУЭ.
Къехыу: 1. Гэва. 2. Быдэ. 3. Псалээ. 4. Бжэм. 5. Илэщ. 10. Мэш. 11. Хьу-
мэ. 15. Кыхьыу. 17. Ильры. 18. Анэр. 19. Мафлэ. 20. Ллывэ.

